

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ АПК

УДК.631.16.658.152

Агєєва І.В., к.е.н., доцент[©]

Таврійський державний агротехнологічний університет, м.Мелітополь

ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті проаналізований стан і відтворення основних засобів у сільськогосподарських підприємствах Генічеського району та досліджено їх дію на ефективність виробництва.

Ключові слова: *основні засоби, виробничі ресурси, економічна ефективність.*

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс України відіграє визначальну роль у досягненні продовольчої безпеки суспільства. Збільшення виробництва сільськогосподарської продукції можливе за умови раціонального рівня розвитку матеріально-технічної бази та її головної ланки - основних виробничих фондів. Але кризові явища в економіці країни привели до кількісних та якісних змін у їх структурі й видовому складі, а також до зниження ефективності використання основних засобів виробництва. У зв'язку з цим значно посилюється роль їх відновлення та підвищення ефективності використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти підвищення ефективності формування основних засобів, їх функціонування й відтворення досліджувались і висвітлені у роботах вітчизняних учених: В.Г. Андрійчука, В.Г. Більського, П.І. Гайдуцького, П.А.Денисенка, О.В. Крисального, В.Я. Месель – Веселяка, П.М. Макаренка, Г.М. Підлисецького, В.О. Пітулько та інші.

Метою дослідження є обґрунтування шляхів відтворення основних засобів АПК на основі теоретичних основ їх формування й аналізу функціонування.

Виклад основного матеріалу. Сучасне сільськогосподарське виробництво неможливе без певних машин, обладнання, які розташовуються в

певних приміщеннях. Матеріальною основою цього процесу виступають засоби праці, які характеризують технічний та економічний рівень розвитку суспільства. На підприємствах сукупність застосовуваних засобів праці набуває економічної форми основних виробничих засобів.

Аналіз структури основних фондів Генічеського району показує, що в 2009 році у складі основних засобів аграрних підприємств найбільшу питому вагу займають основні виробничі засоби сільськогосподарського призначення, головними складовими яких є будівлі і споруди (55,2%), транспортні засоби (15,4%), машини та обладнання (12,2%). За 2005-2009 рр. відбулися зміни в структурі основних засобів. Так, збільшилась частка машин та обладнання, транспортних засобів, інструментів, зменшилась частка будівель та споруд, робочої та продуктивної худоби, багаторічних насаджень. Аналіз руху основних засобів у сільськогосподарських підприємствах району дає змогу зробити висновок про незадовільний стан відтворення в галузі. Вартість основних фондів, які використовуються у сільськогосподарському виробництві, скорочується вищими темпами, ніж в інших видах діяльності. Так, балансова вартість основних фондів навіть з урахуванням їх періодичної переоцінки за 2005-2009 роки скоротилась на 16,6%. Рівень зношення основних засобів збільшився на 28 %, а коефіцієнт придатності – зменшився на 12,4%. Більшість (70-80%) основних засобів експлуатуються за межами амортизаційних строків, що вимагає значних витрат на здійснення ремонтних робіт, на відновлення працездатності технічних засобів.

За період з 2005-2009 рр. спостерігаються переважно негативні зрушення у показниках фондоозброєності і фондозабезпеченості, так що вони мають тенденцію до зменшення (табл.1).

Таблиця 1

**Забезпеченість основними фондами та ефективність їх використання
в сільськогосподарських підприємствах Генічеського району**

Показники	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2009р. у % до 2005р.
Вартість основних виробничих фондів на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	106,7	105,2	103,5	105,6	93,1	87,2
Вартість основних виробничих фондів на одного середньорічного працівника, зайнятого у сільському господарстві, тис. грн.	82,4	85,4	83,4	83,7	80,4	97,6
Фондовіддача на 100 грн. вартості основних фондів, грн.	119,6	120,0	106,7	131,0	95,2	79,6
Фондомісткість на 100 грн. вартості валової продукції, грн.	83,6	83,3	93,7	76,3	105,0	125,6

У 2009 році на 100 га сільськогосподарських угідь припадало 93,1 тис. грн. основних виробничих фондів, що на 12,8 % менше порівняно з 2005 роком, а фондоозброєність праці в за досліджуваний період знизилась на 2,4 %.

Ефективність основних виробничих фондів формується в процесі їх створення і в процесі їх експлуатації [2].

Упродовж останніх років у дослідних підприємствах району спостерігається поступове зниження економічної ефективності використання основних засобів. Результатом ефективного та раціонального використання основних виробничих фондів є насамперед збільшення обсягів виробництва продукції. За 2005-2009 роки обсяги виробництва продукції сільського господарства зросли на 4,7 %. Зниження показника фондовіддачі зумовлене вибуттям основних фондів.

Зменшення кількості техніки у сільськогосподарських підприємствах Генічеського району призводить до наднормативного збільшення навантаження на кожний працюючий агрегат, що фізично прискорює її старіння. Так, за період 1999-2009 рр. кількість тракторів і комбайнів у господарствах району зменшилася у 3-5 разів. У 2009 р. сільськогосподарські підприємства мали 35% тракторів і 32% зернозбиральних комбайнів від рівня 1999 року. Останнє призвело до збільшення навантаження як на один трактор, так і на один зернозбиральний комбайн. Так, у 2009 р. порівняно з 1999 р. навантаження на 1 трактор в середньому зросло з 110 до 118 га. Подібну ситуацію спостерігаємо і з зернозбиральними комбайнами. За період 1999-2009 рр. навантаження зросло до 500 га.

Низька платоспроможність підприємств сільського господарства не дозволяє оновлювати основні виробничі фонди, здійснювати капітальні ремонти наявних засобів виробництва, чим зумовлюється погіршення якісного стану основних засобів. За 2005-2009 роки коефіцієнт приросту основних фондів сільськогосподарських підприємств має від'ємне значення, що відображає перевищення операцій з вибуття основних фондів над їх придбанням. Лише починаючи з 2008 року цей показник має хоч і низьке, але все ж позитивне значення.

Зменшення технічної озброєності сільськогосподарських підприємств, скорочення обсягів застосування добрив, хімічних засобів захисту рослин, низька технічна надійність наявного парку сільськогосподарських машин і знарядь призводить до порушення технологій виробництва сільськогосподарських культур, розтягування строків та зниження обсягів виконання багатьох технологічних операцій і робіт. За розрахунками науковців Інституту аграрної економіки, країна щороку не добирає майже третину валового збору врожаю, що оцінюється в 15-18 млрд.грн. [1].

Висновки. Економічна криза, порушення еквівалентності обміну і різке зниження платоспроможності сільськогосподарських товаровиробників призвели до стійкої тенденції спаду оснащеності. Лише деякі прибуткові підприємства мають змогу купувати нові технічні засоби, решта здатні лише частково забезпечувати свої потреби (мінеральні добрива, ПММ тощо). Відтворення

основних засобів можливо лише за умови оздоровлення фінансового стану підприємств. Для забезпечення повною мірою підприємств необхідними основними засобами необхідно визначити реальну виробничу потребу у них. Для цього необхідно провести аналіз стану та структури основних виробничих фондів аграрних підприємств, результати якого дадуть можливість встановити пріоритети в забезпеченні конкретними видами основних фондів.

Література

1. Білоусько Я.К., В.О.Питулько, В.Л.Товстопят. Державна підтримка техніко-технологічного забезпечення аграрного виробництва // Економіка АПК.-2005. - №5. - С.30-35.
2. Вороновська О.В. Технічна оснащеність аграрних підприємств і рівень ефективності їх функціонування // Економіка АПК. – 1998. - № 5. – С.34-38.
3. Даций О.І., Корецький М.Х. Основні виробничі фонди у сільському господарстві: сучасний стан та шляхи підвищення економічної ефективності використання: Монографія. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2001. – 103 с.
4. Підлісецький Г.М. Основні засоби сільського господарства в Україні: стан, оновлення, оцінка // Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази агропромислового комплексу в Україні – К.: ІАЕ УААН, 2003. – С.115-121.
5. Саблук П.Т. Формування і розвиток наукових основ забезпечення відтворювального процесу в аграрному виробництві // Економіка АПК. – 2003. - №2. – С. 50-52.

Summary

Ageeva I.V.

Tavriya State Agrotechnological University

REPRODUCTION OF CAPITAL ON AGRICULTURAL ENTERPRISES

The article analyzes the state and reproduction of fixed capital in agricultural enterprises Henichesk region and investigated their effect on efficiency.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2011 р.